

KIS-856 – Gl. **obliquité** (p. 188), **année sidérale** (p. 188), **jugement** (p. 190), **artéfact** (p. 190), **agnostique** (p. 191)

(YBAN ha GE – 01-02 09 05)

OBLIQUITÉ

[YBAN – 01 09 05] Klask a ran ur c’hevatal da Gl. *obliquité*.

“Puisque le mouvement du Soleil autour de la Terre est pratiquement une courbe plane, le mouvement du Soleil parmi ces constellations est un grand cercle. On le nomme *écliptique*. On observe que le Soleil parcourt tout l’*écliptique* en 365,2 jours sidéraux. Ce temps est appelé l’*année*. Soit *E* le pôle de l’*écliptique*, on a $EP = w = 23^\circ 26'$: *P* étant le pôle céleste nord, *w* est appelé l’*obliquité*.” (Introduction à l’Astronomie, Alain VIENNE, LAL-IMCCE Laboratoire d’Astronomie de Lille de l’Institut de Mécanique Céleste et de Calcul des Ephémérides Lille 1 et Observatoire de Paris, UMR 8028 du CNRS janvier 2003.)

Petra a soñjez eus *beskell* g. ? Anat e c’haller ober ivez gant *beskellek* ha *beskellegezh*. E saozneg e kaver ivez *the ecliptic plane is inclined*. Br. *stou* g. & aa. ?

[GE – 02 09 05] Ent furlmel, ez eo gwell un hanc’her ul leñvenn evel *stou* eget unan peder leñvenn evel *beskellegezh*. Tro hon eus bet da dennañ devedadoù diwar Br. *stou*-¹ hag ar c’hemeradur a ginnigez reiñ da *stou* a glot gant ar re hon eus roet da zeveradoù evel Br. (*tren*) *stouer* h.a. A du ’rall, netra gwariüs e ’z kinnigadenn pa gaver : “**inclinaison** *stou*” e DFBH endeo.

ANNÉE SIDÉRALE

¹ Sl. KIS-515, La-11 39-50.

[YBAN – 01 09 05] Greomp da gentañ an dro eus an doareoù da intent padelezh ar bloavezh hervez an diarselloù kemeret.

“The **sidereal year** is the time for the Sun to return to the same position in respect to the stars of the celestial sphere. The sidereal year is the orbital period of Earth. A sidereal year equals 365.2564 mean solar days. The sidereal year is 20 minutes and 24 seconds longer than the tropical year.

“As the Sun and the stars cannot be seen at the same time, this requires a little explanation. If you look every dawn at the eastern sky, the last stars you see appearing are not always the same. In a week or so you notice an upward shift. So in July in the Northern Hemisphere you cannot see Orion in the dawn sky, but in August it begins to be visible. In a year, all the constellations rotate through the entire sky.

“If you are in the habit of looking at the sky before dawn, this motion is much more noticeable and much easier to measure than the north-south shift of the sunrise point in the horizon, which defines the tropical year that the Gregorian calendar is based on. This is why many cultures started their years on the first day a particular special star (Sirius, for instance) could be seen at the East at dawn. In Hesiod's Works and Days, the times of the year for sowing, harvest, and so on are given by reference to the first visibility of stars.

“Up to the time of Hipparchus, the years measured by the stars were thought to be exactly as long as the tropical years. In fact, sidereal years are very slightly longer than tropical years. The difference is caused by the precession of the equinoxes. One sidereal year is roughly equal to $1 + 1/26000$ or 1.000039 tropical years” (From Wikipedia, the *Free Encyclopedia*. Original article here. Support Wikipedia by contributing or donating. All text is available under the terms of the GNU Free Documentation License. See Wikipedia Copyrights for details).

Setu va c'hinnigadennoù :

Gl. *année sidérale*, Br. *bloavezh steredel* ; (jedet diwar ar stered a hañval bezañ fest).

Gl. *année tropicale*, Br. *bloavezh trovanel*. Hag, evel just, Br. *bloavezh trovanel keitat* da ziforc'hiñ diouzh ar bloavezh trovanel jedet diwar ar poent gwianten, eleze *bloavezh kedezel*, resisoc'h : *bloavezh gwiantenel* (Sz. *vernal equinox year*).

Gl. *année anomalistique*, Br. *bloavezh nesheolvanel* pe *bloavezh anomalistek*.

Gl. *année draconitique* pe *année éclipse*, Br. *bloavezh mougaenel* pe *bloavezh drakonitek*.

Dav menegiñ c'hoazh Sz. *heliacal year*, jedet diwar Sz. *heliacal rising of a star*, sk. : Sz. *sothic year fixed by heliacal rising of dog-star*. Br. *bloavezh heliakal ? bloavezh kensavheolel ?*

(MME ha GE – 01-02 09 05)

JUGEMENT

[MME – 01 09 05] E GBLF, er melladoù **apparaître & jugement**, e rez gant : *arc'hwel ar barn*. Souezhet on, rak holl skouerioù GIBR a ro : *ar yam* (hag ar skouerioù a 'm eus dastumet ivez).

[GE – 02 09 05] Br. *barn* b. zo un termen eus ar Gwir — Al. *Urteilspruch, Gericht* ; *barn* g. (pennanor pennanvaet) zo un termen a Brederouriezh (Poelloniezh, Bredoniezh, h.a.) — Al. *Urteilkraft, Urteil*.

ARTÉFACT

[MME – 01 09 05] GEAK a ra gant Br. *daraozad* a-dal da Gl. *artéfact*. E GEJED avat, e ra gant *kalvezad*. Ne welan ket en defe ur c'hemeradur disheñvel en diskiblezh-se (marteze ned eo ket meneget war Pet. Rob.). Hag ur c'hemm zo etre an daou dermen ? Gwelet a ran ivez war Pet. Rob. e talvez ar ger war dachenn ar Vezekniezh. Hag un termen a-ratozh a 'c'h eus goveliet evit se ?

[GE – 02 09 05] Gl. *artéfact* (amprest diouzh ar saozneg e 1950) zo dezhañ daou gemeradur : *a*) pezh a zisoc'h eus obererezh an den, a-gevenep d'ar pezh a zisoc'h eus argerzhioù an natur, Br. *kalvezad* (sl. DAGB63 17, *Emsav* 124 16) ; *b*) e lavar an imbourc'h skiantel, stlennad o tont eus doareoù ha binvioù an arsellerezh ha n'eo ket eus an ergorennoù arsellet, o strafuilhañ enta an arselladur, Br. *daraozad*.

E GEVE.ms. :

“Gl. *artéfact*, Br. *daraozad* g. Anadenn devoudet gant ar c’halvezder arveret, o taremouezh gant an anadenn arsellet. Ledanoc’h : *kalvezad*, pep taol ober e kelc’h ar vuhez.”

“Gl. *cellule-cible*. Sur les frottis colorés au May-Grünwald-Giemsa, hématie comportant un centre et une périphérie bien colorés [...] observée au cours de diverses anémies [...]. Il s’agit en réalité d’un artéfact de frottis.” Br. *kellig rodell*. War al lifradoù livet gant ar May-Grünwald-Giemsa, hematienn a zo he c’hreiz hag he zrobarzh livet stank [...], sellet evel azonus da amwadoù ’zo [...]. En devoud ez eus anezhi un daraozad lifrezezh.”

“Gl. *ventilation artificielle*, Br. *gwenterezh kalvezadel*.”

“Gl. *rayonnements solaires ou artificiels*, Br. *skinadoù naturel pe galvezadel*.”

AGNOSTIQUE

[MME – 01 09 05] GAGB (*Geriadur arnevez gallek-brezhonek*, emb. *Imbourc’h*) a ro : *annevat* aa. & *annevour* g. a-dal da Gl. *agnostique*. N’emañ ket ar gerioù-se e gerva *Preder*. Petra ’soñjez anezho ?

[GE – 02 09 05] Br. *annevat*, *annevour* zo kammluniadoù diwar krBr. *gnou*, *gnouhat*, *gneuiff* (*gnouet*), a gaver e GIBR skrivet *gnaou*, *gnaouaat*, *gneviñ* (*gnaouet*), dezneuziet hiziv *naou*, *naouaat*, *naouiñ* (*naouet*). Fazi kentañ tud *Imbourc’h* e voe deverañ diwar *nev-* pa ’z eo *naou-* ar stirann. Eil fazi, deverañ diwar *naouiñ* pa dalvez "dont a-wel" : *annaouat* a dalvez "na zeu ket a-wel". Deverañ diwar *naouaat* a rofe *annaouât* a dalvez "na ziverzh ket, na zigej ket". Sz. *agnostic*, *agnosticism* a voe krouet e 1869 gant HUXLEY dre fentigell evitañ e unan evit goapaat e genvreudeur eus ar *Metaphysical Society* a venne holl dougen ur skritell en *-ist*. Da c’houde avat e reas berzh ar ger *agnosticism* ha lakaet e voe war ar Soliadelouriezh, an Emdroadouriezh, ar Geñverelouriezh, h.a. Arveret e vez da verkañ an doazhadur a laka ne c’haller anaout netra en tu-hont d’ar pezh a gantouezer, na zistaol ket bezoud un trabed, a sell hemañ neoazh evel dreist anaout ; evit ar brederourion en arvere e oa aet da heñvelster *agnosticism* ha skiantelouriezh ; met ne gav ket din e ve klevet ken ar ger er Brederouriezh, e lavar ar pemdez ne lavaran ket, gant ar c’hemeradur "ezvezañs a feiz kravezel" dreist-holl : *agnostique* zo deuet da gemer lec’h *libre penseur*. Ne gav ket din e ve da sevel un termen brezhoneg du-mañ : un devoud istorel eo da gentañ penn diwanadur ar ger koulz ha dedroadur e ster ; en degouezh ez

amprester an termen allyezh, eleze *aknostek*, *aknostegezh* ([gn] a ginnigan skrivañ *-kn-* evit hepkoriñ an distagadur [nj] ; da skouer, e GEVE.ms. e skrivan an amprest *aknoziezh*, heñvelster *andenaoud* ; ur c'hinnig n'eo ken avat ha prest on da asantiñ d'un emglev evit skrivañ *-gn-* ha distagañ [gn] !). Sl. La-17 270.